

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3269

Vragen van de leden **Piri** (PvdA) en **Van der Lee** (GroenLinks) aan de Minister van Defensie over *het bericht «Het leed in Hawija erkennen en verzachten is mislukt»* (ingezonden 4 juli 2023).

Antwoord van Minister **Ollongren** (Defensie) (ontvangen 18 juli 2023)

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Het leed in Hawija erkennen en verzachten is mislukt»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2 en 3

Onderschrijft u het feit dat de slachtoffers van het Nederlandse bombardement op Hawija niet direct baat hebben gehad bij de wederopbouwprojecten die Nederland via de VN steunde?

Deelt u de mening dat individuele herstelbetalingen het leed meer hadden kunnen verzachten voor de slachtoffers zelf dan wederopbouw via grote multilaterale organisaties?

Antwoord 2 en 3

In 2020 is door het kabinet besloten tot een vorm van vrijwillige compensatie gericht op de gemeenschap in Hawija in plaats van een vorm van individuele compensatie. De argumentatie om op deze manier als Nederland verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen van onze wapeninzet is met de Kamer gedeeld (zie o.a. naar Kamerstukken 27 925, nr. 725 d.d. 30 juni 2020 en 27 925, nr. 753 d.d. 2 oktober 2020).

Slachtoffers en/of nabestaanden die op dit moment nog in het gebied wonen maken onderdeel uit van de gemeenschap waar deze projecten op gericht zijn. Deze vorm van vrijwillige compensatie was op relatief korte termijn realiseerbaar door gebruik te maken van gespecialiseerde hulporganisaties, en heeft concrete resultaten opgeleverd op het gebied economisch post-conflict herstel en het verbeteren van het elektrische distributienetwerk, zoals uit de eindrapportages van de organisaties blijkt (Kamerstuk 27 925, nr. 937 d.d. 17 mei 2023). In dit kader is de vaste commissie voor Defensie in de

¹ NRC, 3 juli 2023, «Het leed in Hawija erkennen en verzachten is mislukt».

voortgangsrapportage van 1 november 2022 (Kamerstuk 27 925, nr. 918) aangeboden om na afronding van beide projecten een virtueel werkbezoek af te leggen. Dit aanbod staat nog steeds.

Er is ter plaatse niet over deze projecten gecommuniceerd als een vorm van individuele compensatie. Het gaat om het tegemoet komen van de gemeenschap, vanwege het leed dat hen collectief is overkomen en de materiële schade die is geleden.

Vraag 4

Deelt u de mening dat het uitkeren van herstelbetalingen in het geval van de slachtoffers in Hawija terecht is? Deelt u de mening dat als het uitkeren van herstelbetalingen terecht is, dit gedaan moet worden ook als dit vervolgens een precedent zou scheppen?

Antwoord 4

In 2020 heeft het kabinet besloten om op deze manier als Nederland verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen van onze wapeninzet (zie o.a. Kamerstukken 27 925, nr. 725 d.d. 30 juni 2020 en 27 925, nr. 753 d.d. 2 oktober 2020). Daarbij is ook ingegaan op het onderwerp precedentwerking.

Vraag 5

Gaat u er met de kennis van nu alsnog voor zorgen dat de slachtoffers gepast gecompenseerd worden voor het leed dat ze is aangedaan door de Nederlandse staat?

Antwoord 5

Er zijn op dit moment geen andere vormen van vrijwillige compensatie voorzien.

Vraag 6

Wat zijn tot nu toe de concrete resultaten van de mede door Nederland gefinancierde wederopbouwprojecten in Hawija? Hoe zijn de inwoners van Hawija en specifiek de slachtoffers die familieleden zijn verloren hierbij gebaat?

Antwoord 6

Zie het antwoord op vragen 2 en 3.

Vraag 7

Wat is er precies gebeurd met het geld dat aan de International Organization for Migration (IOM) is gegeven? Hoe zijn de slachtoffers die familieleden hebben verloren hierbij gebaat? Zijn de 260 bedrijfspanden die door de IOM geïdentificeerd zijn nu hersteld?

Antwoord 7

Uit de financiële verantwoording van IOM waar Defensie over beschikt, blijkt dat de financiële middelen direct en volledig ten goede zijn gekomen aan dit project. Zoals gebruikelijk is er sprake van een mix van personeels-, kantoor en operationele uitgaven om de projecten vorm te geven en te bekostigen. Het percentage van het IOM-budget dat is opgegaan aan zogenaamde overheadkosten is het algemeen geldende percentage, in lijn met afspraken tussen de VN-lidstaten. Defensie is in gesprek met IOM of en hoe de financiële verantwoording met uw Kamer kan worden gedeeld. Uit de eindrapportage van IOM blijkt dat er in totaal zijn 259 winkels zijn hersteld (*rehabilitation*) en 24 nieuwe winkels zijn gebouwd (*construction*). Zie verder het antwoord op vragen 2 t/m 3.

Vraag 8

Waarom kreeg de IOM – een organisatie die gespecialiseerd is in migratie – drie miljoen voor «puin ruimen, voorbereidingen treffen voor ontminning, verwoeste bedrijfspanden herstellen en investeren in werkgelegenheid en de aanleg van landbouwinfrastructuur»? Waarom werd er niet meer samengewerkt met lokale organisaties?

Antwoord 8

Naast migratie voert IOM ook projecten uit op onder andere het gebied van *community stabilization* en wederopbouw.

Er zijn in 2020 in totaal veertien VN-organisaties en internationale ngo's die actief zijn in Hawija geïdentificeerd die in aanmerking kwamen voor opdrachtgeving. Met drie daarvan, waaronder IOM, zijn destijds concrete gesprekken gevoerd over projectvoorstellen. Deze organisaties waren uitgekozen op basis van hun thematische focus, die aansloot bij de geïdentificeerde noden binnen de gemeenschap, en hun capaciteit en ervaring in het gebied (zie Kamerstuk 27 925-753 d.d. 2 oktober 2020). Op basis van de analyse van de projectvoorstellen is gekozen voor de combinatie van projecten die het beste past bij de doelstellingen en het gewenste tempo voor deze inzet (zie Kamerstuk 27 925-766 d.d. 15 december 2020).

Vraag 9 en 10

Hoe kan het dat zowel de lokale gemeenschap als de lokale autoriteiten spreken van corruptie bij de VN-uitvoerders? Zijn de projecten naar behoren afgerond? Zo nee, hoe gaat u ervoor zorgen dat de projecten alsnog worden afgerond?

Zijn verdenkingen van corruptie gemeld bij de investigations officies van het United Nations Development Programme (UNDP) en de IOM? Zijn deze kantoren een onderzoek gestart?

Antwoord 9 en 10

De eindrapportages van de organisaties (Kamerstuk 27 925, nr. 937 d.d. 17 mei 2023) bevatten hiervoor geen aanwijzingen.

Vraag 11

Op welke manier is de gemeenschap betrokken bij de besluitvorming rondom de projecten? Is dit volgens u voldoende gebeurd?

Antwoord 11

Beide organisaties geven aan dat zij de lokale autoriteiten en inwoners van Hawija bij de uitvoering van hun projecten betrokken om te zorgen dat deze zo goed mogelijk aansloten op de lokale behoefte. Beiden hadden regelmatig contact met de Iraakse autoriteiten op verschillende niveaus, waaronder de provincie Kirkuk en verschillende ministeries. Ten aanzien van de gemeente Hawija geeft IOM aan de burgemeester met regelmaat uit te hebben genodigd voor besprekingen. UNDP geeft aan de gemeente consequent over de voortgang te hebben geïnformeerd.

Vraag 12

Hoe kan het dat de voorzitter van de onafhankelijke onderzoekscommissie naar het bombardement op Hawija die in 2020 werd ingesteld pas eind mei dit jaar voor het eerst in Hawija zelf was? Hoe kan het dat dit bezoek als een grote teleurstelling werd ervaren door de lokale gemeenschap?

Antwoord 12

De Commissie van onderzoek wapeninzet Hawija is onafhankelijk.

Vraag 13

Bent u bereid om een IOB-onderzoek te starten over de effectiviteit van de hulp?

Antwoord 13

Dat is op dit moment niet voorzien.

Vraag 14

Bent u voornemens om Hawija in de nabije toekomst te bezoeken?

Antwoord 14

Defensie monitort sinds 2020 doorlopend de veiligheidssituatie in Hawija. Lange tijd was deze van dusdanige aard dat ter plaatste gaan door Nederlandse (overheids)functionarissen niet verantwoord werd geacht. Eind 2022 heb ik zelf tijdens een bezoek aan Erbil gesproken met vertegenwoordigers van IOM en UNDP, enkele begunstigen van de projecten uit Hawija en met

de burgermeester van Hawija. Uit het bezoek van de Commissie van onderzoek aan Hawija een aantal maanden geleden is gebleken dat er inmiddels wel mogelijkheden zijn.